

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Landsbygds-och infrastruktur-
departementet

Diarienummer LI2025/01360

li.remissvar@regeringskansliet.se

li.jl@regeringskansliet.se

2025-11-05

Yttrande: Sysselsättning och boende på landsbygden - Juridiska personers förvärv av jordbruksmark och effektiv tillämpning av glesbygdsbestämmelserna

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens (KSLA) uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet. I akademiens uppdrag ingår att avge yttranden beträffande utredningsförslag.

SOU 2025:82 *Sysselsättning och boende på landsbygden - Juridiska personers förvärv av jordbruksmark och effektiv tillämpning av glesbygdsbestämmelserna. Slutbetänkande av 2023 års jordförvärvsutredning* har remitterats av Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. KSLA har följande synpunkter på den remitterade rapporten.

Sammanfattning

- KSLA menar att det finns anledning att genomföra en bred översyn av jordförvärvslagen, där målen för eventuell reglering får ligga till grund för valda styrmedel.
- KSLA delar utredningens slutsats om att jordförvärvslagen inte bör ändras så att djurhållande företag som bedrivs i aktiebolagsform ska kunna ges tillstånd att förvärva viss jordbruksmark.
- KSLA anser att bestämmelsen gällande jordförvärvstillstånd i glesbygd bör kvarstå, men att det är nödvändigt att tillräckliga medel tillförs Jordfonden. Tillförs inte tillräckliga medel och att förluster inte kan accepteras vid försäljningar från fonden kan bestämmelsen ifrågasättas.
- KSLA ser positivt på:
 - att det görs en översyn av områdesindelningen,
 - att satsningar görs för att tillämpningen av regelverken sker likformigt över landet och att det görs en satsning på utbildning och gemensamma rutiner och
 - att släktskapsundantaget utvidgas, men att det även borde omfatta syskonbarn.

Övergripande synpunkter

Syftena med jordförvärvslagen har allt sedan dess tillkomst i början av 1900-talet med olika tonvikt handlat om att begränsa aktiebolags möjligheter att förvärva lantbruksegendom, att underlätta bildandet av ändamålsenliga brukningsenheter samt att gynna boende och företagande i glesbygd. Allteftersom vikten mellan olika syften har ändrats har bestämmelserna i lagen ändrats.

Den senaste behandlingen av jordförvärvslagstiftningen skedde i mitten av 2010-talet eftersom Konkurrenskraftsutredningen (SOU 2015:15) gav förslag om förändringar. Utredningen bedömde att jordförvärvslagstiftningen hade en hämmande inverkan på konkurrenskraften i svenskt jordbruk. Den föreslog därför att lagen skulle ändras så att aktiebolag lättare kunde förvärva jordbruksmark. Det stora flertalet av de remissinstanser som yttrade sig över betänkandet delade utredningens bedömning att strukturomvandlingen gynnar konkurrenskraften. Vidare ansåg flera instanser att ägaröverlåtelser i allt högre grad skulle komma att kräva stora kapitalinsatser. Remissutfallet var dock delat när det gällde behovet att se över jordförvärvslagen. De som oroade sig över verkningarna av en förändring menade att den kunde leda bland annat till att aktiva jordbrukare inte skulle kunna konkurrera med andra kategorier ägare, samt att ägandet på sikt alltmer skulle skiljas från brukandet av marken.

Regeringen gjorde i propositionen om En livsmedelsstrategi för Sverige (prop. 2016/17:104) bedömningen att jordbruksföretagen borde ges möjlighet att bedriva verksamheten i effektiva företagsformer oavsett storlek och att jordförvärvslagstiftningen borde ses över. Miljö- och jordbruksutskottet (bet. 2016/17: MJU23) anslöt sig till regeringens bedömning vad gällde behovet av en översyn av jordförvärvslagen. Utskottet såg i sammanhanget starka skäl för att framhålla och betona betydelsen av att behålla jordförvärvslagens intentioner att säkerställa bosättning och sysselsättning i landsbygdsområden.

KSLA anser att regeringen borde ha tagit fasta på den bedömning som gjordes av såväl Konkurrenskraftsutredningen som tidigare regering och riksdag. Med hänsyn till de samhällsförändringar som sker kontinuerligt borde regeringen ha gett ett mer förutsättningslöst uppdrag i stället för detta mycket snäva uppdrag. Till exempel finns äganderättsaspekter som förtjänar en närmare analys. Bestämmelser bör utformas så att de säkerställer långsiktigt produktivt brukande som bland annat är av värde för försörjningsberedskapen. Det bör närmare analyseras vilka mål som bör gälla för strukturen inom jord- och skogsbruket. Ett förutsättningslöst uppdrag borde ta sin början i en situation utan någon reglering. Därefter kan provas vilken form av reglering som bäst kan uppfylla de samhällsmål som sätts upp.

På flera ställen i det nu presenterade betänkandet lyfts det fram att det finns en risk med att ändra balansen mellan olika ägarkategorier. Utredningen har därvid utgått från att dagens balans är korrekt utan att närmare ange hur man kommer fram till detta. Det har heller inte gjorts något närmare försök att kvantifiera de risker som skulle kunna uppstå.

Med ett bredare uppdrag hade det kunnat göras en fördjupad utredning för att verifiera vilka verkningar jordförvärvslagstiftningen haft på strukturutvecklingen inom lantbruket (inkl. skogsbruket). Beroende på vilka slutsatser man då kommer fram till blir det möjligt att ha en idé om vilken styrning av strukturen som är lämplig för att nå de samhällsmål som sätts upp.

Specifika synpunkter

Översyn av juridiska personers förvärv av lantbruksegendom

I remissbehandlingen av Konkurrenskraftsutredningens betänkande lyfte vissa fram att det bör vara en stark koppling mellan brukande och ägande av jordbruksmark. Detta lyfts fram även i betänkandet från 2023 års jordförvärvsutredning. Det kan påpekas att mot bakgrund av att ca 45 procent av jordbruksmarken är arrenderad så är den kopplingen redan svag, men av andra orsaker än vilken företagsform som driften sker i.

KSLA bedömer att jordbrukets eftersträvade strukturrationalisering i dag fortskrider huvudsakligen genom sidoarrenden, inte via förvärv. Strukturrationaliseringen utanför omarronderingsområdena bör därför främjas med andra medel än genom jordförvärvslagen.

KSLA menar att lönsamheten inom jordbruket är låg, vilket medför att ägarbyten försvåras. Även om det kan vara så att marknaden för finansiering med lån fungerar enligt marknadsmässiga principer, skulle ökad tillgång till riskkapital underlätta.

KSLA anser att aktiebolagsformen skulle gynna såväl möjligheterna till riskkapital som möjligheterna till successiva övertaganden av företag. Dessutom förenklas företagarnas redovisning av att inte behöva hantera både ett aktiebolag och en enskild firma.

I utredningen framförs att det är viktigt att bevara markägarbalansen och konkurrensneutraliteten mellan associationsformer och olika lantbruksföretag. Utredningen anför vidare att ett omfattande privat ägande har ansetts säkerställa en mångfald av olika produktionsformer i jord- och skogsbruket. Ett ökat bolagsägande har ansetts leda till att alltmer mark ägs av personer med annan yrkesverksamhet än jordbruk och skogsbruk och en mer ensartad produktion.

Den centrala frågan är givetvis i vilken mån just dagens markägarbalans är den mest gynnsamma för konkurrenskraften. Det framgår ej av utredningen.

Utvidgas möjligheterna för ytterligare aktörer att köpa lantbruk är det teoretiskt rimligt att påstå att priserna höjs. Men mot bakgrund av att det redan idag finns många anledningar att köpa lantbruksfastigheter utöver att producera livsmedel eller skogsråvara, kan man fråga sig i vilken grad nya aktörer i praktiken skulle ha medverkat till ytterligare prispåverkan. KSLA anser att de påståenden som gjorts i betänkandet kunde ha verifierats bättre.

En samlad bedömning ger vid handen att KSLA stödjer utredningens slutsats om att jordförvärvslagen inte bör ändras så att djurhållande företag som bedrivs i aktiebolagsform ska kunna ges tillstånd att förvärva viss jordbruksmark.

Översyn av bestämmelserna om förvärvstillstånd i glesbygd

Utredningen har funnit att glesbygdsbestämmelserna inte tillämpas enhetligt och ändamålsenligt över landet. Utredningen föreslår därför att ett regeringsuppdrag ska lämnas till Jordbruksverket och länsstyrelserna innebärande att utbildningsinsatser ska genomföras och gemensamma rutiner ska tas fram. Man föreslår också att statens inlösen skyldighet tas bort för köp av lantbruksegendom i de fall förvärvstillstånd vägras enligt nuvarande lagstiftning.

Utredningen föreslår också att länsstyrelserna och kommunerna i samverkan ska se över vilka områden som ska vara glesbygd. Vidare föreslås att släktskapsundantaget utvidgas till att omfatta även överlåtarens förälder eller syskon.

Det kan ifrågasättas om krav på bosättning eller stark styrning av fastighetsmarknaden på sikt är gynnsamt för varaktigt boende och verksamhet i glesbygd.

KSLA avstyrker förslaget att behålla det nuvarande regelverket enligt 7 § första stycket samtidigt som inlösenkyldigheten tas bort. KSLA anser att bestämmelsen gällande jordförvärvstillstånd i glesbygd bör kvarstå, men att det är nödvändigt att tillräckliga medel tillförs Jordfonden. Tillförs inte tillräckliga medel och att förluster inte kan accepteras vid försäljningar från fonden kan bestämmelsen ifrågasättas.

KSLA ser positivt på att det görs en översyn av områdesindelningen med hänsyn till eventuella förändrade förutsättningar för sysselsättning och boende i de olika områdena.

KSLA anser också att det är betydelsefullt att tillämpningarna av rådande regelverk tillämpas likformigt över landet och att det därför är väsentligt med en satsning görs för utbildning och gemensamma rutiner hos länsstyrelserna.

KSLA är positiv till att släktskapsundantaget utvidgas, men föreslår att det även kan omfatta syskonbarn för att underlätta en generationsväxling där det är önskvärt.

För att jordförvärvslagstiftningen ska bli verkningsfull anser KSLA att ett förtydligande måste kombineras med en mångdubbelt ökad resursmässig satsning från länsstyrelsernas sida, att tillämpningen blir enhetlig och att Jordfonden har tillräckligt med medel för att kunna möta kraven.

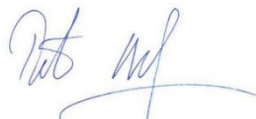
Det primära för utvecklingen i glesbygd är att där skapa gynnsamma förutsättningar för utkomst och boende. Andra åtgärder, såsom de delvis EU-finansierade stödprogrammen har större möjligheter att ge god effekt.

Stockholm, dag som ovan

För Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Inger Andersson
Akademiens preses

Peter Normark
Akademisekreterare och vd